

Rapularius de ordine Cartusiensi

a.1467 Kartaus Basel

Zwillingsband zu A VI 14.

1r Titel, alte Signatur, Besitzeintrag, sonst leer.

1v " >Tabula < Rapularius iste est fratrum Carthusiensium in Basilea minori. In quo subscripta continentur ..."

2r leer.

2v Praefatio in hunc rapularium

"Nouerint vniuersi et singuli librum hunc visuri et lecturi ...
- ... caritative restituatur. >Anno domini M^o cccc^o lxvij^o circa festum epiphaniae domini completur hoc opus apud carthusienses in basilea minori <". - Schrift ganz rot. Inhalt: Da die Kartäuser nicht mündlich predigen dürfen, haben sie diese Sammlung von erbaulichen Texten zusammengestellt, bitten ~~die/Benützer~~, den Band sorgfältig zu behandeln und ihn nach der Benützung zurückzugeben.

3r-12r Tractatus de quinque floribus mundi

" >Incipit Tractatus de quinque floribus mundi < QVicumque voluerit esse amicus huius mundi ... (cf. Iac. 4, 4). Tot sunt negocia huius mundi ...
- ... ad amicitiam dei feruentius aspirare. Ad quam nos peruenire faciat ... amen." - Auch in Frankfurt a.M., Ms. Barth. 138, 250v-257r, s. G. Powitz u. H. Buck, Die Handschriften des Bartholomaeusstifts ... in Frankfurt 317.

12r-19r Ps. Augustinus, speculum peccatoris

" >Sequitur Speculum peccatorum < VTinam saperent ... (deut. 32, 29). Quoniam in via huius vite fugientis sumus ... - ... et cum domino nostro ihesu cristo vitam eternam possideas Amen." - Druck: PL 40, 983-992.

19r-73v De quattuor novissimis sive Cordiale

" >Sequitur Cordiale de quattuor nouissimis tractans < MEMorare nouissima tua ... (eccli. 7, 40). Sicut dicit augustinus in libro suarum meditationum ... - ... Ach vtinam saperent et intelligerent ac nouissima prouiderent. >Expliciunt quattuor nouissima <". - Vgl. Meyer-Burckhardt 2, 737f. zu B X 30, 1r.

Johannes de Scoenhovia, de contemptu huius mundi73v-98r Tractatus de contemptu mundi

">Sequitur Tractatus deuotus de contemptu mundi< NOLITE diligere mundum ... (2.Joh.2,15). O vita mundi non vita sed mors vita fallax ... - ... et requiem sine labore. Quod nobis omnibus prestare dignetur ... Amen." - ed. A. Gruijs in: *Bulletin Du Cange* 33 (1963), S.46-74 (hier etwas abweichend).

98r-116v Vocatorium ad Christi refectorium

">Sequitur Vocatorium ad christi refectorium< (98v) VENITE ad me ... (Matth.11,28). Mundus clamat: ego deficiam ... - ... et ego reficiam vos, qui cum patre ... Amen."

117r-118r Excerpta e Ps. Augustino de triplici habitaculo et Ludolpho de Saxonia

(117r-v) ">Ex tractatu augustini de triplici habitaculo. De bonis regni celorum< REGNUM dei plenum est lucis et pacis ... - ... que preparauit deus diligentibus se." - CPL 1106° (Autor: Patricius episcopus Dubliniensis?); Druck: PL 53, 831-838 (hier verkürzt).^x

(117v-118r) ">De penis inferni< LACUS inferni plenus est tenebrarum discordie ... - ... ad vrbem regiam perueniamus in qua ipse regnat cum patre ... amen." - Druck: a.O. 831A-834A (hier verkürzt).

(118r-v) ">Ex ludolpho de vita christi< VALDE periculosum est quod peccator in sordibus viciorum iacet ... - ... per eum facta vel sibi impensa." - Ludolphus de Saxonia, meditationes vitae Christi 1,44 exc.

118v-139v Henricus Eger de Kalkar O.Cart., ortus et decursus ordinis Cartusiensis

">Incipit ortus et decursus ordinis carthusiensis editus a venerabili patre heinrico de kalkar ordinis eiusdem quondam priore. Qui obiit anno domini Millesimo Quadringentesimo octauo< (119r) IN christo ihesu nouerint qui pie velint ortum et decursum ... - ... Duracionis vero ordinis carthusiensis Anno tricesimo quartodecimo. Deo gracias." - H.B.C.W. Vermeer, *Het tractaat 'Ortus et decursus ordinis Cartusiensis'*, Diss. Leiden 1929, 65 (diese Hs. genannt); H.Rüthing, *Der Kartäuser Heinrich Egger von Kalkar* (Veröffentlichungen des Max Planck-Instituts für Geschichte 18, = Studien zur Germania sacra 8), Göttingen 1967, 92ff.

^x Druck: *The writings of bishop Patrick* ed. A. Swynn (*Scriptores latini Hiberniae* 1), Dublin 1955, 106-124 (der ganze Traktat).

140r-145r Arnaldus de Villanova, de esu carnum pro sustentatione ordinis Cartusiensis contra Iacobitas

">Sequitur Tractatus magistri Arnoldi de villa noua magni et famosi doctoris in medicina [ac theologia] contra detrahentes carthusiensibus propter perpetuam eorum ab esu carnum abstinenciam < ADuersum me loquebantur qui sedebant ... (ps.68,13). Christus hijs verbis conqueritur de phariseis ... - ... (144v) cuius oculis cuncta (145r) patent et cui laus est et gloria in secula seculorum Amen." - [...] Zusatz von der Hand Heinrich Arnoldis. - M.C.Diaz y Diaz, Index scriptorum latinorum medii aevi Hispanorum, Madrid 1959, 337 Nr.1663 (diese Hs. nicht genannt).

145r-162v Petrus de Alliaco, tractatus pro Cartusiensibus quod rationabiliter abstinent ab esu carnum

">Sequitur Tractatus magistri et domini petri episcopi cameracensis, postmodum autem cardinalis, de hoc quod fratres carthusienses rationabiliter abstinent ab esu carnum perpetue < RELigiose viro fratri iohanni de gauhenans ordinis carthusiensis Petrus ... Cum olim seculo militans nunc strenuus miles christi effectus sis ... - ... pro cuius labore huius sacre religionis oraciones humiliter postulo. Deo gracias." - Druck (teilweise): P.Tschackert, Peter von Ailli, Gotha 1877, App.25-28 Nr.8 (diese Hs. benützt).

162v-176v Excerpta varia de ordine Cartusiensi

(162v-165v) ">Quod ordo carthusiensis declinat ypocrisim et auariciam Iohannes polycraticus in libro de curialibus nugis et vestigijs philosophorum libro vij capitulo xxij memoriam faciens de ordine carthusiensi in hunc modum dicit < IPocritarum autem nomen et notam cautissime et fidelissime declinant carthusienses ... - ... quasi sterquilinum in fine perdetur." - Iohannes Saresberiensis, polycraticus 7,23 (Druck: ed. C.C.I. Webb 2, Oxford 1909, 204-210).

(165v-166r) ">De Sobrietate < (166r) Idem doctor libro viij capitulo viij: Testatur enim vt de nostris taceam seneca ... - ... contraxit infamie notam". - Idem 8,8 exc. (Druck: a.O. 276,1-18).

(166r-167r) ">Hec sequencia scribuntur in 2^a parte decretorum distinctione lxxxij de fornicario sacerdote < PRespiter si fornicacionem fecerit ... - ... ad pristinos redeat honores. hec ibi." - Decreti dist.82 cap.5.

(167r-168r) "Super isto canone et illa penitencia fundatus est ordo carthusiensis ... inter cetera sic scribens dicit: OLim karissime vita nostra non reputabatur ... - ... et eneruant seu euiscerant et cetera que sequuntur in eadem epistola." - Henricus Eger de Kalkar, epistula ad Udalricum de Werda exc., s. H.Rüthing a.O. 128 (diese Hs. genannt).

(168r-169r) "Item idem venerabilis pater in quadam alia epistola ad quendam scribit dicens: Venerunt ad me quinque iuriste ... - ... hoc ab alijs moleste feratur etc." - Henricus Eger de Kalkar, epistula quaedam exc., s. H.Rüthing a.O. 140 Nr.33 (diese Hs. genannt).

(169r) ">Iohannes andree de commendacione ordinis cart.< Super quo dicit glosa iohannis andree in sua nouella secunde partis: Hec supra dicuntur ne quis a deuocione ieiunij retrahatur ... - ... parum compacientes infirmis more carthusiensium secundum ostiensem."

(169r-170v) "Scias quod contra eos qui dicunt statum carthu(169v) sientium esse periculosum ex defectu caritatis quia languentibus ... - ... detrahere conantur." - Excerpta ex Arnoldo de Villanova de esu carniū (vgl. oben 140r-145r).

170v-175v) ">Ex Cronica priorum carthusie< ANno domini M^o centesimo tricesimo viij^o fuit prior domus carthusie dominus hugo ... - ... vti que correxissent vel non sustinuissent."

(175v-176r) ">Helinandus in cronicis suis< CIRca annos domini M c xxx tempore lotharij terciij ... - ... viuere deo elegerunt."

(176r-v) "Item in legenda sancti hugonis episcopi lincolniensis qui floruit circa annos domini M c l legitur: Erant quidam tunc temporis in domo illa carthusiensi ... - ... quod cupiditati modum posuit. Idem sanctus hugo fuit prior ... qui eius secreta optime nouit." - Adam capellanus, vita ~~magna~~ Hugonis episcopi Lincolniensis (BHL 4018) 1,10 exc.; Druck: ed. J.F. Dimock (Rerum Britannicarum medii aevi scriptores 37), London 1864, 32-35.

176v-182v Ps. Bernardus Claraevallensis (Guilelmus de s.Theodorico), epistula seu tractatus ad fratres de Monte dei 1,1-4

">Incipit epistola beati bernardi abbatis ad fratres de monte dei ordinis carthusiensis< FRatres de monte dei orientale lumen ... - ... incienciū scilicet proficienciū et perfectorum et cetera que sequuntur. Hucusque est quasi prologus ... et perfectorum etc." - Druck: PL 184, 309-315C (bricht im ersten Satz von c.5 ab).

182v-187v Privilegia ordinis Cartusiensis

(182v-183v) ">De Confirmatione statutorum ordinis carthusiensis et quod dyocesani se non intromittant de eorum statutis et ordinacionibus< CElestinus ... Paci et tranquillitati vestre tanto propensius ...

- ... anno ij^o." - Coelestinus III papa, bulla statuta Cartusiensium confirmans, 1192 Juli 12 (Jaffé² 2, 593 Nr.16915).

(183v) ">De confirmatione statutorum ordinis Innocencij pape iij< INnocencius ... Iustis petencium desiderijs ... - ... anno decimo."

- Innocentius III papa, bulla de confirmatione statutorum Cartusiensium, 1209 Okt.31 (Potthast 1,274 Nr.3209).

(183v-184r) ">De Confirmatione institutionum capituli< ALEXander ... Ex rescripto litterarum circumpositorum episcoporum ... - ... xv kal.

Maij." - Alexander III papa, privilegium Cartusiensibus concessum, 1164 Apr.17 (Jaffé² 2, 180 Nr.11019).

(184r) ">Forma capituli generalis confirmatur< INnocencius ... Cum a nobis petitur ... - ... anno xj." - Innocentius III papa, bulla formam capituli generalis Cartusiensium confirmans, 1208 Dez.6 (Potthast 1, 306 Nr.3550).

(184r-v) ">Vt statuta capituli generalis sint omnino firma et tuta< ALEXander ... Cum sitis religioni ... - ... ydus iulij." - Alexander III papa, privilegium Cartusiensibus concessum, 1177 Juli 11 (Jaffé² 2, 310 Nr.12882).

(184v) ">Vt statuta capituli omnino sint firma consimile privilegio superiori< INnocencius ... etc. Hinc est quod nos ... - ... anno decimo." - Innocentius III papa, privilegium Cartusiensibus concessum, 1209 Nov.5 (epit.); Druck: Statuta ordinis Cartusiensis, Basel: Joh. Amerbach 1510, Privilegia 6r Nr.19.

(184v-185v) ">De confirmatione terminorum possessionum et libertate domus cartusie et ceterarum domorum ordinis cartus.< ALEXander ... Cum vos per dei gratiam ... - ... anno xvij^o." - Alexander III papa, bulla de confirmatione terminorum Cartusiae, 1176 Sept.2 (Jaffé² 2, 299 Nr.12733).

(185v-187r) ">De confirmatione terminorum possessionum et libertate domus cartusie et ceterarum domorum (186r) siue tocius ordinis in consimili superiori priuilegio, exceptis aliquibus que hic adduntur< LVcius ... Cum vos per dei gratiam ... - ... anno quarto." - Lucius III papa, bulla de confirmatione terminorum Cartusiae, 1184 Dez.21, (epit. 34 (Jaffé² 2, 471 Nr.15141).

(187r) ")Vidimus originalium priuilegiorum ordinis cartusiensis vnius cardinalis< VNiuersis presens transsumptum inspecturis Nos neapolitanus miseracione diuina sancti Adriani dyaconus cardinalis Salutem in domino. Noueritis nos vidisse quasdam litteras ... - ... propter noticiam multorum."

(187r-v) ")Vidimus originalium priuilegiorum ordinis cartusiensis episcopi gracionopolitani< REuerendo in christo patri domino Walramo sancte colonie archiepiscopo ac vniuersis ... N. diuina prouidencia gracionopolitanus episcopus ... Noueritis omnes et singuli quod in maiori domo ... - ... et eciam inferius patebit."

- Zu ^{Genannt bei} ~~anderen, ähnlichen Sammlungen von Kartäuserprivilegien~~ s. A.Ch.Kogler, Mémoire sur la composition et l'origine des divers recueils de privilèges généraux de l'ordre des Chartreux, in: Revue Mabillon 19, 1929, 30-46. *partie 2 p. 13 des Separatums.*

187v-199r Iohannes Gerson, de religionis perfectione et moderamine

"Sequitur Opusculum epistolare magistri Iohannis gerson cancellarij parisiensis de Religionis perfeccione et moderamine, ad instanciam cuiusdam cartusiensis editum et compilatum< GRacia vobis et pax in (I Cor. 1,3). christo ihesu. Vtique dicetis michi per similitudinem ... - ... que si placeat videatur. >Explicit opusculum magistri Io. gerson cancellarij parisiensis de religionis perfectione et moderamine, quod tamquam epistolarem respensionem misit domino Guillermo monacho domus cartusie maioris olim domini Saluciarum medico sibi familiari instanti pro hoc et pro serenacione consciencie sue literatorie penitenti". - Druck: Oeuvres complètes ed. P.Glorieux 2,232-245; Gerz, La tradition 49.

199r-v Bernardus Claraevallensis, excerpta varia de excellentia vitae monasticae

"NOTa sanctum bernardum de excellentia religionis: Recordemur fratres karissimi quod hoc seculum nequam ... - ... ad salutem requiritur."

200r-228v Iacobus de Clusa ~~Cisti~~, collatio ad Cartusienses de eorum statu, fine atque excellentia

"Sequitur Tractatus de ordinis cartusiensis excellentia, editus per Reuerendum patrem dominum Iacobum quondam abbatem monasterij paradisi ordinis cisterciensis in regno polonie eximium theologie

187r) "Vidimus originalium privilegiorum ordinis cartusienensis vnius
 cardinalis <Universalis presens transumptum inspecturis Nos nepoli-
 tanus misericordie divina sancti Adriani dyaconus cardinalis Saluitem
 in domino. Noueritis nos vidisse quosdam litteras ... - ... propter
 noticiam multorum."

187r-v) "Vidimus originalium privilegiorum ordinis cartusienensis
 episcopi graciopolitani <Remerendo in christo patri domino Wal-
 tamo sancte colonie archiepiscopo ac vniuersis ... N. divina pro-
 uidentia graciopolitanus episcopus ... Noueritis omnes et singuli
 quod in maiori domo ... et etiam inferiori patebit."

- Zu anderen, ähnlichen Sammlungen von Kartäuserprivilegien s. A.Ch.Kogler,
 Mémoire sur la composition et l'origine des divers recueils de privi-
 lèges généraux de l'ordre des Chartreux, in: Reueu Mabillon 19,
 1929, 30-46. pages 2 p. 8 des séparés.

187v-199r Johannes Gerson, de religionis perfectione et moderamine

"Sequitur Opusculum epistolare magistri Johannis Gerson cancellarii
 parisiensis de Religionis perfectione et moderamine, ad instantiam
 cuiusdam cartusienensis editum et compilatum <Gracia vobis et pax in I. Co. 13>
 christo ihesu. Vtique dicetis michi per similitudinem ... - ... que
 si placeat videatur. >Explicit opusculum magistri Jo. Gerson can-
 cellarii parisiensis de religionis perfectione et moderamine, quod
 tantquam epistolarem responsionem misit domino Guillelmo monacho domus
 cartusie maioris olim domini Saluatorum medico sibi familiari in-

stanti pro loco pro religione sue litterarie pe-
 tenti <Historia et litteraturae > Gerson, Gers,
 K. Emery, "Lovers of the world," in: *Historia et
 Spiritualitas Cartusienensis, colloquii quatuor interna-
 tionalis acta, Destelbergen 1983, 204 Nr. 5.*

199r-v Bernardus Claresvallenensis, excerpta varia de excellentia
 vite monasticæ
 "Nota sanctum bernardum de excellentia religionis: Recordemur fratres
 karissimi quod hoc seculum nefarium ... - ... ad salutem reduritur."

200r-228v Iacobus de Glusa <Glossa>, collatio ad Cartusienenses
 de eorum statu, fine atque excellentia
 "Sequitur Tractatus de ordinis cartusienensis excellentia, editus
 per venerendum patrem dominum Iacobum quondam abbatem monasterij
 parisiensis ordinis cisterciensis in reyno polonie eximium theologie

doctorem. Qui postmodum hunc ordinem quem laudauerat intrauit et in eo vt speratur feliciter vitam finiuit in domo videlicet cartusien. erffordie, Cartusienensis per professionem factus. Capitulum 1 De laude ordinis cart.< VT verbis propheticis te pudicissimam turturem ... - ... ab oculis electorum. Ad quam nos perducere dignetur ... Amen. Explicuit tractatus de laude ordinis carthusiensis." - L.Meier, Die Werke des Erfurter Kartäusers Jakob von Jüterbog in ihrer handschriftlichen Überlieferung (Beitr.Gesch.Phil.MA 37,5), 1955, 72 (diese Hs. genannt).

228v-235v Iacobus de Clusa, de approbatione et confirmatione statutorum ordinis Cartusienensis

(228v-234v) ">Sequitur tractatus de approbacione religionis carthusiensis et statutorum eius per sedem apostolicam editus per prefatum dominum Iacobum quondam abbatem monasterij paradisi ordinis cisterciensis< AD faciendum fidem indubitatum ... - ... promisit daturum ihesus christus in secula benedictus. Amen. Sunt hec dicta sub correctione ... sanius sciencium. Deo gracias."

(235r-v) ">Sequuntur insignia probitatis religionis cartus.< TV sancte romane ecclesie filia inmediate et predilecta Tu gloriosissimis ... - ... dummodo iurium celle sollicita fueris obseruatric. Deo gracias."

- L.Meier a.O. 13 Nr.2 (diese Hs. nicht genannt).

235v-244v Ps. Bernardinus Senensis, speculum amatorum mundi

">Sequitur Tractatus de vanitate seculi< VIDete quomodo caute ... (Eph.5,15). Apostolus paulus conscius consiliorum dei ... - ... et precibus adiutus possideat. Quod nobis omnibus misericorditer prestare dignetur Qui cum patre ... Amen." - Druck: Opera 3, Venedig 1745, 437-440. Der Autor wohl ein Deutscher, s. D.Pacetti, Gli scritti di San Bernardino da Siena, in: S.Bernardino da Siena (Pubblicazioni dell'università cattolica del s.cuore, n.s.6), Milano 1945, 60f. Nr.4.

245r-v leer.

Papier; $\left(\begin{array}{l} 14,5 \\ \cdot 21 \end{array} \right)$; 245 Bl.

Schriftraum $\left(\begin{array}{l} 8,5-9,5 \\ \cdot 14,5 \end{array} \right)$, Ränder mit Tinte gezogen; 29 Zeilen; Hybrida currens, geschrieben 1467 in der Kartaus Basel (Eintrag 2v) von

Un 776n

Henricus ^Hermanni de Vullenhoe (Vergleich mit A VI 14); rubriziert, rote Titel (Text 2v ganz rot), rote und blaue Lombarden, Initialem mit Fleuronné; Hinweise am Rd. von verschiedenen Händen, darunter Jakob Louber.

Einband 15. Jh., glattes braunes Kalbsleder; Schnitt gelb; vorn Perg.-Signakeln; eine Schliesse; Spiegel Perg.-Frgm. (vorn Schrift verdeckt, hinten Stück einer Notariatsurkunde, 15. Jh.).

Aus der Kartaus Basel: 1r Besitzeintrag mit alter Signatur E lxxxvij, ein weiterer Besitzeintrag 244v, alles von der Hand Jakob Loubers.